

St. Bartomeu del Grau per Moliné, *RHisp.* xxviii, 398); «--- / que una nit anant caçava / --- / diu hom —al cau! / perqu' és la caça que més plau / als bons furons, / que saben bé tots los racons... / escorcollar: / y, après d'aver fet encauar, / posí sendera, / 5 d'on, me trobí, no sé en quina manera, / --- en una cambra ben tancada: / la lebre fon una dama que y era / --- en son lit reposada / ---», *Somm de Johan Johan*, v. 91.

«Per a caçar amb furó, els caçadors portaven una bossa, feta de xarxa, teixida de fil molt resistent, anomenada *sendera*, la qual encaraven bé la boca al cau, i l'hi aguantaven ben fort, després d'haver-hi fet entrar la fura; en eixir el conill, empaïtat pel furó, era caçat de viu en viu amb la *sendera*, igualment que el furó» [que així, ni la fura es menjava el conill, ni se li perdia o escapava al caçador], Violant (*La Caça al Flamcell*, BCEC xlv, 284). Igual a «Mallorca, filat o xarxa ampla, que posen davant del cau, quan el furó en trau el conill» (*Dag*); i n'hi ha força més dades escrites: a Tortosa, com a «xarxa ---», cites de Vergés Paulí (*Espurnes* v, 136, 174, que dono amb text, a *jugarró*, *JOC*, i on es tracta també de posar-lo a la boca d'un cau o *torrua*, *TORMO*), i ja he donat, a *LLORIGÓ*, la de Vidal i Val.: «ab la *sendera* --- y la fura --- a resseguir caus».

De viva veu: «quan troben la sortida d'un cau, hi posen la *sendéra* per agafar conills», «és un ret» Torre de l'Espanyol (1936); «posen una *sendéra* a la 'ixida del cau, per al conill», Quatretonda, «una *sendéra* és una ret per agarrar el conill» Castelló de Rugat (1962); eiv. «*sendera*: red para cazar conejos» (PzCabr.).

S'ha usat i usa també en aragonès: «que en tiempo de viues ninguno pueda caçar conejo ni liebre, ni de noche pueda alguno caçar liebre con preseras, lazos ni *senderas*» en un fur atorgat a les Corts de Saragossa de 1528 (Ibarra, *BRAE* xvi, 651); id. «xarxa que es posa a la boca dels caus ---: el conejo se embulca con las *senderas*», a Casp (Casac.-Cor., *BDC* xxiv, 1936, 180b).

«Perquè es posa en els *senders*... Potser sí; però el fet és que en un 80 % de les moltes dades que n'hem trobat (i les del *DFgra*, s. v. *sand-*, *Damen*, s. v. *cend-*, *Dag*, *AlcM*) es va repetint amb monotonia que la *sendera* es posa als caus, i aquell «fet» no el devia conèixer Moll quan, jove d'un quart de centúria, havia nascut i viscut a Menorca, paradís dels conills, i en lloc d'això pensava en «sarandes»; tot fa tómer que el «fet» no tingui gaire més font que una de tan mentidora com el desimbolt GdDiego, que ho posà així (per refutar dues notes meves anteriors?) en el seu *DEtim* de 1956 (§ 6043).

No hi hauria important objecció de forma, per més que enlloc no es trobi **senderera*, car es podria creure que ja vingui de l'adj. *semitarius* llatí, derivat així de *SEMITA*, tant se val. Però caldria un estudi més detingut, amb informació directa cinegètica oral o escrita: convindria fer-lo. Una bossa, de xarxa, posada en els senders que freqüenten els conills, o en el camp ras per on fuig, aclapant-se, la lebre: donaria resultat? La

sortida del cau es tapa amb la sendera, hi ha veritable parany, però ni les llebres fugen pels camins sinó a camp ras, ni el conill que travessa un camí es ficarà en bosses que se li parin pels costats (que si fos al mig les desferien els caminants).

El repetit esment dels materials sòlids amb què es fa la sendera, motivava les dues concises notes meves (la de 1936 i la del *DCEC*, *CENDAL*, n. 3) pensant en la derivació d'un nom de teixit fort i resistent. No cal tornar endarrere per més que l'origen del mot *SENDAT* presenti encara un problema etimològic, i l'etim. *σινδών*, sigui dubtosa (com les altres proposades), i la terminació en *-at*, *-al*, *-ail*, *-on*, crei un entrebanc. De manera que jo mateix em limitava a dir «no és impossible».

De tota manera, al costat de la forma *cendé* del francès antic hi havia una variant *cender* ben documentada en quatre testimonis del S. XIII: *Folque de Candie*, *Godefroy de Bouillon* (Tobler-L.), i «*cender*: étoffe de soie» en el poema italo-francès *Karletto*, vv. 579 i 3519 (*ZRPb* xxxvii, 664). Resta possible, perquè res no hi ha tan resistent com els fils de *SEDA* o *sendenys* (veg.), i és possible que d'una manera o altra, i potser amb canvis en la manufactura de la sendera, es justifiqui la confecció successiva amb materials comparables però menys cars: car també els grans senyors caçaven, des d'abans dels visigots. Però és incert i a investigar.

Majorment que el material pogué ser un altre. No havíem observat un mot basc que potser obri una pista diferent, pertanyent al més conservador i més pròxim dels dialectes bascos: Sule *xedéra* o *xedéa* «lazo para coger pájaros», sens dubte de vella procedència romànica, i amb el conegut fenomen de la caiguda basco-dialectal de la *r* intervocàlica: ens certifica el mot i aclareix el fenomen *Mitxelena* (*FonHiVca*, 191). Justament el dicc de Tarongí («Un Mallorquí», 1878, p. 359) ens dona notícia que la «*cendera*» també s'ha usat per a la caça d'ocells en una conservadora vall mallorquina: «filats en forma de mànega ab un cercol o tap redó abaix, y serveix per posar-hi aucells els cassadors, sense descuidar l'acc. general «filats disposats en certa manera davant sa boca des caus, y serveixen per agafar es cunills quant surten». En fi també hi ha hagut algun altre ús com a ret per al cabells, a València, si entenem bé l'Escrig, 1851, quan el defineix «capillo, albanega».

El mot basc és sens dubte romànic, amb inicial *sed-*, sense la *-n*. I no és més que dels membres de tot un grup romànic en *sed-* i aquest significat. L'oc *sedon* nom d'un parany s'estén avui per una vintena de localitats que cobreixen, segons el *FEW* xi, 48a4f.-48b13, tots els dominis lld., llem i gascó, des del Cantal fins a l'Aude, i des de l'Erau fins al Bearn i el Perigord, en part «piège, filet pour prendre des oiseaux», però en el Carci, el Tarn etc. és també «lacet à lièvre» etc (documentat en aquestes accs des del S. XVI, però per a d'altres cordetes o libants (fr. *séton*), ja a l'E. Mj oc. *sedon* El bearn *sedade* «lacet pour la chasse aux oiseaux» segueix al Nord fins a la